

КИРИЛЮК АЛЛА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції,
кандидат юридичних наук, доцент*

ФОРМИ ТА ВИДИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Поява мережі Інтернет відноситься до четвертої революції в інформаційних технологіях. При цьому наявність персональних комп'ютерів та Інтернету вирішили проблему, виражену Еббот Джозефом Ліблінгом, який в 1960 році скаржився, що «... свобода друку гарантується тільки одиницям» [1, с.124-126]. Але з розвитком Інтернету з'явилася інша, не менш важлива проблема, актуальність якої в даний час не можна переоцінити: захист об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті.

В літературі пропонуються наступні способи захисту прав авторів і правоволодільців. По-перше, перед розміщенням творів в Мережі, зафіксувати його на паперовому носії. В подальшому, якщо виникне суперечка, зіставлення матеріалів на паперовому носії та в електронному вигляді дозволить визначити справжнього автора твору. Або ж, засвідчити дату створення твору автором у нотаріуса, шляхом нотаріального посвідчення роздруковки [2, с.46-53].

До числа інших методів (не так захисту, скільки тиску на порушника) відносять також громадські заходи морального впливу на порушників авторського права, які іноді бувають дуже ефективні. Наприклад, розміщення в Мережі для загального відома інформації про порушників і їх незаконні дії.

Автор або правоволодільець, зацікавлені у захисті своїх авторських прав, повинні здійснювати ряд захисних заходів з охорони свого твору. Наприклад, застосування знаку копірайту.

Звернемо увагу, що сучасні інформаційні технології, які застосовуються в Інтернеті, дозволяють використовувати знак копірайту в іншій якості. А саме, реалізувати можливість накласти на нього реальні захисні та інформативні функції на основі легальної процедури електронного документування з використанням технології електронно-цифрового підпису, що забезпечує юридичну силу електронних документів. Це забезпечує високу ступінь автентифікації та ідентифікації таких документів.

Для захисних функцій трьох елементів знаку копірайту явно недостатньо. Зазвичай знак копірайту ставиться під опублікованим матеріалом поруч з прізвиськом автора. Він попереджає про те, що даний текст захищений авторським правом, не може бути використаний або передрукований без узгодження з автором, хостером, редакцією, веб-майстром або іншою людиною або організацією, що має відношення до тієї публікації. Однак якщо виявиться абсолютний аналог «захищеного» тексту, то розгляд буде явно не на користь порушника. Для того, щоб не

виникало неприємних для обох сторін ситуацій, за законом необхідно укласти авторський договір. Офіційне формулювання поняття «авторський договір» виглядає наступним чином: це договір між автором (або його спадкоємцями) і видавництвом, театром, кіностудією і т.п. про використання твору літератури, науки чи мистецтва (видавничий, постановочний, сценарний та ін. авторський договір)».

Справа в тому, що автор або веб-майстер ні теоретично, ні практично не може відстежити кожного користувача, який відвідав його сайт. У більшості випадків технічно зафіксувати відвідування можна лише за допомогою інтернетівських лічильників. Безсумнівно, існує професійна дорога техніка, придбання та обслуговування якої можуть дозволити собі, мабуть, тільки спецслужби. Її установа незаконна, оскільки безперервне стеження і контроль можуть бути використані не за призначенням або навіть бути прирівняні до шпигунства.

Необхідно зазначити, що при розміщенні своєї інформації автор повинен знати наступне.

По-перше, розміщення (відтворення) творів на Інтернет-сайті можливо тільки на підставі договору з правоволодільцем / автором, або з його відповідного дозволу. Якщо у власників Інтернет-сайту немає такого дозволу (договору), значить, порушуються авторські права, що захищаються законом (обсяг порушення визначається в кожному конкретному випадку).

По-друге, незаконне використання творів, порушення авторського законодавства тягне за собою цивільно-правову, адміністративну, кримінальну відповідальність.

Власники виключних прав вправі вимагати від порушника виплати компенсації за кожен випадок неправомірного використання творів. Компенсація підлягає стягненню при доведеності факту правопорушення незалежно від наявності чи відсутності збитків. Автор, у разі порушення його особистих немайнових прав або майнових прав, також має право вимагати від порушника відшкодування моральної шкоди.

По-третє, автор або правоволоділець має право звернутися для захисту своїх прав до суду, арбітражного суду, третейського суду, органи прокуратури, органи дізнання, органи попереднього слідства відповідно до їх компетенції.

По-четверте, організації колективного управління та право володільці мають право залучати найбільш активних користувачів до відповідальності, які порушують інтелектуальні права за допомогою мережі Інтернет [3, с.223-224].

Виходячи зі специфіки Інтернету як ресурсу в цілому і у зв'язку зі складнощами правового захисту в Мережі, володільцями та розробниками програм були створені нові способи захисту інформації, а з ними і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Так, захищати авторські права можливо за допомогою запису інформації, що міститься на веб-сторінках, на лазерний диск і з наступним його депонуванням у сховищі – web-депозитарії.

Зазначений метод цілком підходить і для будь-яких інших продуктів інтелектуальної праці, а також для захисту суміжних прав, правової

охорони нетрадиційних об'єктів (наприклад, службової та комерційної таємниці). Крім того, зазначений метод захищає зміст інформації на сайті, попереджаючи можливі претензії до нього. Природно, запропонований спосіб не захищає від зловживань: ніхто не заважає скопіювати чужий сайт з Інтернету і недобросовісно депонувати його. Але все ж на певному етапі такі методи захисту об'єктів інтелектуальної власності в Мережі можуть спрацювати.

Існують і електронно-програмні методи захисту авторських прав. Серед них водяні знаки в електронних копіях фотографій і зображень. Причому важливою особливістю водяних знаків можна назвати стійкість до будь-яких операцій над зображенням – стиску, зміні розмірів, формату, кольоровості.

Крім того, інформацію можна захистити за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, спрямованого на додавання службової інформації у вигляді коду, текстового або аудіофайлу певного формату у файли, що потребують захисту. При звичайному перегляді інформації користувач не бачить яких-небудь закодованих позначень – значка копірайту, імені автора, року видання. Але при застосуванні потім певного програмного засобу можна довести, що файли містять додаткову інформацію, яка вказує на особу, що її записала.

Також, необхідно розглянути так званий спосіб неможливості копіювання. Спосіб неможливості копіювання полягає у включенні в мову розмітки гіпертексту документа (HTML) особливих тегів (команд), які створюють неможливість копіювання веб-сайту при повній свободі навігації і ознайомлення з нею. У сукупності з командами, що забезпечують неможливість збереження веб-сайту, ці механізми здатні забезпечувати реальний захист інтелектуальної власності на веб-сайті.

На сьогодні існують «чорні списки» користувачів Інтернету. Ведення «Чорних списків» користувачів являють собою динамічні бази даних, що містять відомості про користувачів, які порушили права та законні інтереси праволодців. «Чорні списки» виконують попереджувальну і забезпечувальну функції і є способом непрямого чи безпосереднього впливу на порушників. Особа, що потерпіла від порушення, має право розмістити інформацію про порушника в чорних списках користувачів, так само як і право таку інформацію скасувати.

«Чорні списки» відкриті для всіх користувачів Інтернету і індексуються пошуковими системами. Все це надає їм значну забезпечувальну силу. Компанії та особи, що дорожать своєю діловою репутацією, як правило, вживають заходи для видалення такої інформації з «чорних списків», шляхом припинення правопорушення і відшкодування збитку» [2, с.128-129].

Відшкодування збитку про кодування інформації в Інтернеті. Кодування інформації являє собою включення в документ, що містить інтелектуальну власність власних кодів та інших невидимих читачеві розпізнавальних знаків (наприклад, водяні знаки). У більшості випадків даних – спосіб має значення для захисту відокремленої інформації в комерційному обороті (інформаційний продукт, електронна книга)

або як доказ у процесі виїмки несанкціоновано скопійованої інформації та документації.

Сертифікація веб-ресурсів в системах «інтелектуальній чистоті» засвідчує той факт, що особа або компанія при здійсненні своєї діяльності дотримуються політики не порушення інтелектуальної власності користувачів мережі Інтернет. Державна система сертифікації поки не готова для роботи з веб-ресурсами.

Одним з ефективних заходів захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет є вплив на хостинг-провайдерів. Такий вплив здійснюється з метою зобов'язати припинити обслуговування веб-сайтів, які незаконно публікують інтелектуальну власність авторів чи іншим чином порушують їх права і інтереси.

Тому стоїть гостра необхідність у розвитку та впровадженні нових – нетрадиційних способів ефективного захисту інтелектуальної власності в інформаційному середовищі. Безумовно, необхідно боротися і викоринювати несанкціоноване копіювання і незаконний обіг інтелектуальної власності в кіберпросторі.

Список використаної літератури:

1. Едвардз М. Порушення авторського права і суміжних прав. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: у 2-х книгах / За ред. А.С. Довгерта. – Книга 2: Виступи, статті європейських спеціалістів / Уклад. В.С.Дроб'язко. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 460 с.
2. Энтин В.Л. Правовая природа смежных прав. Правовые гарантии соблюдения имущественных интересов деятелей культуры. Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. №7. 2001. С.46-53.
3. Цивільне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах / За заг. Ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 408 с.

Ключові слова: Інтернет, інформаційні технології, персональні комп'ютери, об'єкти інтелектуальної власності, способи захисту прав авторів, твори, порушники авторського права, електронне документування, електронно-цифровий підпис, автор, хостер, редакція.

Ключевые слова: Интернет, информационные технологии, персональные компьютеры, объекты интеллектуальной собственности, способы защиты прав авторов, произведения, нарушители авторского права, электронное документирование, электронно-цифровая подпись, автор, хостер, редакция.

Key words: Internet, information technology, personal computers, intellectual property, methods of copyright protection, works, copyright infringers, electronic documentation, electronic digital signature, author, hoster, editorial office, webmaster, copyright agreement, information, Internet site, search engines.